

ПРИНЦИПИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Ігор Васильович РОМАНСЬКИЙ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*
<https://orcid.org/0009-0000-6419-3751>

Забезпечення територіальної оборони України має будуватись на основі відправних начал, вихідних ідей, які в правовій літературі прийнято називати принципами. Керуючись даною логікою, відповідні принципи найбільш доцільно розуміти як вихідні, імперативні, загальнообов'язкові, розчинені у нормативно-правових актах, відправні начала, ідеї, які лежать в основі діяльності зі створення умов, гарантій ефективної та повної реалізації суспільно- і національно важливих заходів територіальної оборони України.

Закон України «Про основи національного спротиву» від 16.07.2021 №1702-IX у статті 4 закріплює положення про те, що територіальна оборона ґрунтується на принципах територіальності, масовості, мінімального часу на розгортання та приведення підрозділів територіальної оборони у готовність до дій, єдиноначальності, централізації управління та децентралізації і контрольованої автономності застосування сил і засобів територіальної оборони, активності, рішучості та безперервності ведення територіальної оборони, наполегливості у досягненні мети територіальної оборони, узгодженого, спільного застосування сил і засобів, залучених до ведення територіальної оборони, безперервності взаємодії сил і засобів територіальної оборони, всебічного врахування і повного використання моральних та психологічних факторів [1].

На наш погляд, враховуючи зміст, особливості, мету та завдання саме забезпечення територіальної оборони, перелік її основоположних принципів є відмінним та включає в себе:

- принцип територіальності. Той факт, що територіальна оборона обмежується політико-географічними рамками нашої держави впливає і на механізми її забезпечення. Звернути увагу треба на статтю 132 Конституції України від 28.06.1996 №254к/96-ВР де вказано, що територіальний устрій України ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості і соціально-економічного розвитку регіонів, з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій. В свою чергу, згідно до статті 133 Основного закону, систему адміністративно-територіального устрою України складають: Автономна Республіка Крим, області, райони, міста, райони в містах, селища і села [2]. Забезпечення територіальної оборони відбувається суворо в межах її зон та районів, які відповідають областям та районам нашої держави, що, в свою чергу, сукупно утворюють територіальний устрій України. Принцип територіальності забезпечує обмеженість діяльності суб'єктів забезпечення територіальної оборони, які виконують покладені на них обов'язки з урахуванням місця своєї дислокації та викликів, які існують в межах їх територіального відання;

- принцип компетентності. Дана засада тісно переплітається із попередньою, адже також обмежує та спрямовує забезпечення територіальної оборони, проте, на основі інших чинників. В досліджуваному контексті принцип компетентності полягає в тому, що виконання завдань забезпечення територіальної оборони здійснюється суб'єктами в рамках їх компетенції, визначеної законодавством в сфері національного спротиву, тобто, покладених повноважень та функціоналу;

- принцип законності. Законність характеризує правовий режим точного й неухильного дотримання законів та інших нормативно-правових актів у всіх сферах державного та суспільного життя. У цьому аспекті законність означає явище, покликане створювати сприятливі умови для втілення приписів законів і підзаконних актів у повсякденне життя держави та суспільства [3]. Отже, відповідно до змісту даного принципу, забезпечення територіальної оборони відбувається за рахунок легальних процедур, методів, заходів та засобів, допустимих до використання у межах правовідносин в сфері захисту української державності, територіальної цілісності, політичної стабільності та підтримки добробуту українського населення з точки зору їх прямої регламентованості нормами законодавства України в галузі територіальної оборони та національного спротиву;

- принцип співпраці та взаємодії. Забезпечення територіальної оборони, як і робота даного інституту в цілому, виражена у функціонуванні цілого кола суб'єктів. Проте, реалізація ними своєї компетенції відбувається не ізолювано, а у тісній співпраці. За рахунок цього стає можливою консолідація сил та засобів, формування спільної парадигми вирішення завдань та викликів територіальної оборони та оборони України в цілому;

- принцип доцільності. Доречно навести думку Д.О. Балабанової: «У праві доцільність – це завжди щось оптимальне, що відповідає якимсь конкретним умовам, обставинам, без врахування яких норма не буде досягати мети, споконвічно в неї закладеної. Її застосування повинне будуватися на основі доцільності як на одній з основних вимог, запропонованих безпосередньо до самого нормативного документа. Застосування закону без його тлумачення, засноване виключно на його букві, неможливо внаслідок, насамперед, недосконалості самого закону, а також відсутності в законодавця реальної можливості передбачити все різноманіття життєвих умов, які будуть супроводжувати його практичну реалізацію. Відповідність доцільності означає відповідність загальному духу, ідеї закону» [4, с.167]. Тобто, доцільність – це оптимальність застосування норм права; використання механізму правового регулювання виключно із врахуванням поставлених перед ними цілей. Тож, як принцип забезпечення територіальної оборони України доцільність – це ідея оптимальної побудови умов та гарантій реалізації суспільно та національно важливих заходів територіальної оборони України, за яких мета та завдання цього інституту виконуватимуться у найбільш короткі терміни та за використання найменшої (у разі такої можливості) кількості ресурсів.

Таким чином, саме наведені принципи складають основу забезпечення територіальної оборони. А відтак, вони мають бути закріплені у спеціальній нормативно-правовій базі, норми якої спрямовано на регулювання суспільних відносин у сфері забезпечення територіальної оборони української держави.

Список використаних джерел:

1. Про основи національного спротиву: закон від 16.07.2021 №1702-IX Відомості Верховної Ради України. від 2021. №41. Ст.339.
2. Конституція України: закон від 28.06.1996 №254к/96-ВР. Офіційний вісник України. 2010. №72/1. Ст.2598.
3. Салманова О.Ю. Правові акти в управлінській діяльності Національної поліції України: дисертація. Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ. 2016. 455 с.
4. Балабанова Д.О. Теорія криміналізації: дисертація. Одеса: Одеська національна юридична академія. 2007. 200 с.